

KIS-360 – Et. **hom(é/œ/oe/e/ö)o-, homo-**

(GE – 15 04 89)

A. – Et. **hom(é/œ/oe/e/ö)o-**.

Ar gedrann Gl. **homéo-**, **homœo-**, Sz. **homeo-**, **homoeo-**, Al. **homöo-** zo dezhi da sterioù orin "heñvel, kevatal, par ; boutin ; hevelep ; unvan ; ketpar, kevarzh". Da skouer, an henhellazek *oJmoiohajqeia* a dalveze kement ha "heñvelder kantaezadoù, angerzhioù, trivliadoù".

Er yezh arnevez ez eus deuet daou gemeradur war ar gedrann :

- "heñvel, hevelep" evel e hGr. ; sk. : **homeopatiezh** "hentenn vezegañ o c'hoarvezout a ziounit a zoenadoù bihan tre danvezennoù en araez da zec'han gant an den yac'h erzerc'hadoù heñvel ouzh azonoù ar c'hleñved a venner prederiañ" ;
- "arstalek"¹ ; sk. : **homeotermek** "a-zivout ul loen, a vez arstalek e wrezverk, ent dizalc'h diouzh argemmadoù ar metou diavaez".

E SADED Bon 7, p. 2, e reer anv eus "Anevaled **rezwrezek**", eleze o chom arstalek o gwrezverk ne vern pegen uhel pe izel ma ve gwrezverk o amgelc'h. Lenn a reer ivez : "**rezfeuriañ** ar glukoz er gwad", eleze derc'hel arstalek bec'h ar glukoz er gwad. Da intent eo ar rakger **rez-** e meur a zoare : a) "eeun, ingal", evel en droienn "koad **rez**" ("eeun, ingal krommenn ar gwrezverk, feur ar glukoz") ; b) "dieub, dizalc'h" evel e hBr. *rid*, Kb. *rhydd*, Br. *rez* ("dizalc'h ar gwrezverk, feur ar glukoz, diouzh an amveziadoù") ; c) "live" ("en un live, liveet e vez ar gwrezverk, feur ar glukoz"). Kinnig a ran mirout ar rakger **rez-** er c'hemeradur-mañ.

Un termen all a gaver er Vevoniezh eo Gl. **homéostase**, **homéostasie**, Sz. **homeostasis**, Al. **Homeostase**, **Homöostasis**, Br. **homeostaz** (GBFL., ¶ 538), roet da genster dezhañ Sz. **constancy of organism**, Al. **Konstanz des Organismus**, Br. **arstal ar bevedeg**. Diwar gedrannoù Br. hag oc'h ober gant ar rakger **rez-** e

¹ An termenoù *arstal*, *arstalek*, h.a. zo bet arveret evit ar wech kentañ e GBLF., ¶ 239. Luniet int bet diwar Br. *stal*, (kv. Léon FLEURIOT, "Nouvelles gloses vieilles-bretonnes à Amalarius", *ÉC* 11 444-446).

tegouezher gant **rezdalc'h**, termenet evel “tuadur ar bevedeg da arzerc'hel e arstalennoù (Gl. "constantes") diseurt en o gwerzhioù reol” ; rezdalc'het e vez da skouer ar gwrezverk, kas ar gwad, ar gwask talmerel, pH liñvennoù ar bevedeg, kenaoz ar metou diabarzh.

Merkomp e c'haller luniañ diwar **rez-** termenoù n'o deus ket dre ret ur c'hevatal diwar **homeo-** en termenoù etrevroadel. Ur skouer hon eus gwelet gant **rezfeuriañ**. Mar mirer ar rakger **rez-** e vo mat derc'hel stad eus an daou sterad ambredet warnañ : "arstalek", "dizalc'h". A bouez eo, pa arouezont daou berzh diazez kevampleg eus ar beved.

B. – Et. **homo-**

Ar gedrann Et. **homo-** zo dezhañ da sterioù orin : "an un, hevelep ; heñvel". An hGr. *oJmofwnew* "kaout an hevelep mouezh ; komz an un yezh ; teurel ur son heñvel ; komz pe dasseniñ en ur ser ; bezañ a un son, a un ton, a un vouezh, a unvan".

En e zeveradoù arnevez en deus **homo-** kemeradurioù niverus : hervez ma talvez "an un", "hevelep" pe "heñvel" ; hervez luniad ar c'heñver ma toug.

BI. – Hervez ma talvez "an un", "hevelep" pe "heñvel" :

B1a. – "an un" : Gl. **homofocal** (Jedoniezh) "a-zivout div grommenn a zo dezho an un sti".

B1b. – "hevelep" : Gl. **homochrome** (Luc'hventerezh) "a-zivout daou luc'h a zo dezho an hevelep liv, eleze a zo par o zrohed".

B1c. – "heñvel" : Gl. **homologue** (Bevoniezh) "a-zivout ar parzhioù a zo dezho an hevelep orin rzhellel (embriologek), evel divaskell an evned hag izili arak ar bronneged".

BII. – Hervez luniad ar c'heñver ma toug.

Amjestr eo rummañ al luniadoù keñverioù, o vezañ ma kaver hogos gant pep skouer ul luniad dioutañ (dav eo merkañ e rene an hevelep diseurtiezh endeo gant an deveradoù henhellazek). Skouerioù :

Gl. **homochrome** (Luc'hventerezh) "a-zivout daou luc'h par o zrohed".

Gl. **homochrome** (Bevoniezh) "a-zivout un Aneval : 1) o tibab ur c'hlud a liv gantañ ; 2) o kemer liv e amva.

Gl. **homogame** (Louzawouriezh) "a zo dezhañ bleunioù a un rev".

Gl. **homogame** (Realoniezh) "a-zivout ul Loen o tibab ur c'hengedier a un neuz gantañ".

Gl. **homosexuel** (Realoniezh) "o tibab ur c'hengedier a un rev gantañ".

Kempleshaet eo c'hoazh ar rummañ gant arver rakgerioù all da luniañ termenoù gwech kenster, gwech kevenep d'al luniadoù diwar **homo-** : **syn-**, **iso-**, **homeo-**, **auto-**. Skouerioù :

Gl. **homotypique, homéotypique** (Bevoniezh kelligel) zo daou adanv kenster "o toareañ an emrannañ ma kaver e pep hini eus an div gellig verc'h un niver kromosomoù par da niver kromosomoù ar gellig vamm".

Gl. **autologue** (Hangaeoniezh – Gl. "Immunologie") "o toareañ nep danvezenn erlamet diouzh an hinienn he-unan" – alese ivez Gl. **autogreff** "imboudañ ouzh un hinienn ur gwiad o tont anezhi he-unan".

Gl. **isologue, isogénique, syngénique** (Hangaeoniezh) "o toareañ hiniennoù a zo dezho an hevelep glad hilel, evel gevelled unviel" – alese ivez Gl. **isogreff** "imboudañ ouzh un hinienn ur gwiad o tont eus un hinienn all a zo an hevelep glad hilel ha hi".

Gl. **homologie, allogénique** (Hangaeoniezh) "o toareañ gwiadoù pe wadveizoù (Gl. "sérum") o tont eus un hinienn a un spesad hogen a c'henezh antigenel disheñvel, eleze dezhi ur glad hilel disheñvel" – alese ivez Gl. **homogreff, allogreff** "imboudañ ouzh un hinienn ur gwiad o tont eus un hinienn all a un spesad ganti".

Gl. **hétérologue, xénogénique** (Hangaeoniezh) "o toareañ ur gwiad o tont eus ur spesad all".

Anat eo diwar se e rank pep kenderc'heriad brezhonek bezañ savet goude studiañ klok ster resis pep termen hag e geñverioù e diabarzh geriaoueg pep diskiblezh. Adkemeromp unan hag unan ar skouerioù diaraok :

Ø Gl. **homofocal** (Jedoniezh). Amsteriek e ve Br. **unsti** ("an un sti(où) evit lies krommenn", ya met ivez "dezhi/dezho ur sti hepken"); spisoc'h eo **kensti** (a-zivout Br. **sti**, sl. KIS-296, La-08, pp. 182 hh.)

Ø Gl. **homochrome** (Luc'hventerezh). Dre abegoù heñvel, gwell dibab **kenliv, kenderohed** kentoc'h eget **unliv, undrohed** o kenderc'heriañ kentoc'h Gl. **monochrome**.

Ø Gl. **homologue** (Bevoniezh). Er ster-mañ hag e kemeradurioù all e meur a ziskiblezh eur boas d'ober gant **kevelep, keveleb**. Skouerioù : (Jedoniezh) "Tuioù **kevelep** daou dric'horn heñvel". (Kimiezh) "Daou gorf **kevelep** zo dezho an hevelep

soazioù¹ ha luniadoù leteñvel” – diwar ar rakger **homo-** e lunier a-wechoù anvad ar c'horfoù kimiek kevelep ; evel en termenoù all eus Destladur ar Gimiezh (Gl. "Nomenclature chimique"), ez amprest ar Br. ar furmoù etrevroadel : “trenkenn **homolaktek**” a reer eus **keveleb** an drenkenn laktek.

Ø Gl. **homochrome** (Bevoniezh). Anv ez eus amañ eus ar perzh mont a un neuz gant an amva (pe dre gemmañ neuz, pe dre vont en amva azas) ; o klotañ gant ar c'hemeradur-mañ emañ ar gronnad **arun** (arveret evit ar wech kentañ e GBLF., ¶¶ 199 & 230), arveradus evel pennrann : **aruniañ** "bezañ, mont en arun gant" (Gl. "coïncider, se confondre"), pe evel rakger : **arunderc'hañ** (Gl. "tautologie", sl. KIS-359, La-09, TA3m, p. 87). Alese, e kinnigan **arunlivañ** (Gl. "homochromie") hag **arunliv** aa. (Gl. "homochrome")².

Ø Gl. **homogame**. Hebiou d'an termen-mañ en e zaou generadur e tremenan evit an ampoent : re amzesk on war an dachenn.

Ø Gl. **homosexuel** (Realoniezh). D'un henvoaz o sevel betek ar bloavezhioù pemont e tenn an termen **heñvelreviat** ; ma ne fazian, Per DENEZ eo a lunias **heñvelreizh**, a voe dilezet gant KIS pa erlec'hias **rev** ouzh **reizh** en ur virout ar rakger **heñvel-**. Mar bije ar ger da sevel hiziv, e vije marteze arnodet ar rakger **ken-**, hogen n'eo ket sur e vije gwell eget **heñvel-** ; rak un devoud kemplezh eo an heñvelreviadezh ha, kentoc'h eget klask distroadañ ar rakger **heñvel-**, e tennfe kentoc'h ar yezhour da stagañ outañ, e sell da arverioù all, an arsterioù deuet warnañ e-barzh an termen **heñvelreviat** ; da skouer, evit luniañ kendecheriad an termen Realoniezh **homogame** er furn **heñvelneuziat** – gwelet amañ ur skouer derc'hek hepken, ha n'eo ket ar c'hinnig na oufen ober dre an abeg usveneget¹.

¹ Ur studi nevez he deus hon lakaet da zilezel ar Br. **kevreizh** bet kinniget war Da-64 hag arveret war Da-Stag. evel kevatal d'ar Gl. **fonction** er Gimiezh. Naouiñ a ra seurt keal dre ar vezañs er molekul eus ur c'henstalad atom, keflen dezhañ ur bodad dazgweredoù. Disheñvel kaer eo enta diouzh an **arc'hwel** bevedel, kevredadel, h.a. ha diouzh ar **gevreizhenn** jedoniel. Dre se hon eus kavet gwell degas an termen dibarek Br. **soaz b.-ioù** (Kb. *swydd* < La. *sedes*).

² Ur mod azasaat all diouzh ar metou eo an **argeidañ** (Gl. "**accommodation**") “perzh al lagad da hestiañ, eleze da zerc'hel, ne vern pegeit ma ve an ergorenn dioutañ, ur skeudenn spis anezhi bennozhañ da zaskemmoù stumm ha feuriader gouskog a'r ferenn”. An **argeflivañ** (Gl. "**adaptation à la couleur**") eo perzh al lagad da azasaat diouzh al livioù. Aze e tinod etre **arun-** hag **argen-** ur c'hemm ster a c'hallfed korvoñ e lec'h all.

¹ Bezet pe vezet, gant ar skouer-mañ hon eus ur standilhon eus ar pleustr a anvfen *dazvellsteriekaat*, pe skañvoc'h : *dazvellekaat*, a zeskrivan evel-henn : div gedrann, **a** (gant ar ster **A**) ha **b** (gant ar ster **B**), a ya d'ober al luniad **ab** dezhañ ar ster **G** (divellsteriek, pe skañvoc'h : divellek, enta, pa na zisoc'h ket e ster war-eeun eus sterioù e gedrannoù) ; lakaomp e tivizer adarverañ **a** da gedrann, n'eo ket mui avat gant e ster kent **A**, met gant ur ster **Ag**

Ø Gl. **homotypique** a lezin a-gostez ivez.

Ø Gl. **autologue**. E'm danvez *Geriadur ar Vezekniezh* e kinnigan **unanien** ; **unan-**rakger o verkañ an hinienn he-unan ; **-ien** "a zo e orin en" (sl. KIS-173, La-07, pp. 50 hh.) ; Gl. **autogrefe** : Br. **imboud unanien, unanimboud**.

Ø Gl. **isogénique, syngénique, isologue**. O toareañ hiniennoù : **unglad** ; n'emañ ket amañ an arvar a vesk a oa gant **unsti** ; en eneb, e vije bet gant **kenglad**, warnañ delanvad an termenoù armerzhouriezh !

O toareañ ar gwiadoù o tont eus hiniennoù unglad : **ungladien** ; Gl. **isogrefe** : Br. **imboud ungladien, ungladimboud**.

Ø Gl. **homologue, allogénique** : Br. **unspesadien**. Gl. **homogrefe, allogrefe** : Br. **imboud unspesadien, unspesadimboud**.

Ø Gl. **hétérologue, xénogénique** : Br. **allspesadien**. Gl. **hétérogrefe, xénogrefe** : Br. **imboud allspesadienn, allspesadimboud**.

enlouc'het warnañ delanvad ar ster **G**, hag e saver luniadoù **ac, ad**, h.a., ar gedrann **a** o kas ganti he durc'hadur ster nevez : seurt distro d'ar vellsteriegezh, d'ar vellegezh, gant un durc'hadur ster daskemmet eo a ran *dazvellaat* anezhañ.